Voksenagronom, kurs for voksne.
Tvedestrand videregående skole

Plan for gjennomføring av landbruksopplæring, slik at voksne deltakere får et tilpassa opplegg, både når det gjelder innhold og gjennomføring.

Generell informasjon

Dette opplæringstilbudet er utformet slik at målene er identiske med de mål som finnes i:
1. Utdanningsprogram for naturbruk – programområde for landbruk og gartnernæring – læreplan i felles programfag Vg2
2. Utdanningsprogram for naturbruk – programområde for landbruk – læreplan i felles programfag Vg3

Kunnskapsløftet har videreført ordningen med komprimerte utdanningsløp, som Reform 94 åpnet for. Voksenagronom er en utdanning for voksne, og er tilpasset denne ordningen.

Innledning

Voksenagronom tar sikte på å utvikle yrkeskompetanse (kunnskaper, ferdigheter og holdninger) i forhold til allsidig landbruksproduksjon.
Med landbruk mener en her biologisk forvaltning av landarealet i en vid betydning. Mjølkeproduksjon, eggproduksjon, kornproduksjon, sauehold knyttet til utnytting av fjellbeite, opplevingslandbruket knytt til turisme, miljøvern, naturforvaltning, skjøtsel knyttet til kulturlandskap og entreprenørskap er eksempel som viser spennvidda og mangfoldet innenfor landbruket.

Voksenagronom utdanning er et tilbud til de som:
1. Ønsker å skaffe seg yrkesfaglig landbruksutdanning innen alle de fagområda som er aktuelle for å drive egen gård, arbeide som husdyravløyser, landbruksvikar eller med annet praktisk landbruksarbeid.
2. Ønsker landbrukskompetanse som et supplement til annen formell utdanning.
3. Ønsker å bygge opp formell kompetanse i forhold til vurdering av realkompetanse.
4. Ønsker grunnleggende kunnskap, fordyping eller spesialisering innen enkelte fagfelt.
5. Ønsker mer kunnskap om natur- og miljøspørsmål.

Inntakskrav

- Ingen inntakskrav ut over at en må være fylt 25 år. Det forutsettes noe erfaring fra landbruk og /eller gartnernæring*.

- Skal en ha vitnemål ved fullført utdanning, må en ha kompetanse i fellesfag tilsvarende 3-årig videregående skole. 5 års yrkeserfaring gir fritak fra kravet om fellesfag, dersom søkeren er 25 år eller eldre (Forskrift til opplæringslova § 1-13, siste ledd). Videre må en ha Vg1 naturbruk

eller tilsvarende. De som ikke fyller kravene til inntak, men likevel ønsker vitnemål ved fullført utdanning, må gjennom realkompetansevurdering ved inntak.

* Inntakskrav: For deltakere som mangler praktisk erfaring fra enkelte områder innen landbruk/gartnernæring, kan vi tilby korte kurs (3 – 6 timers kurs) innen aktuelle fagområder, som bruk av motorsag, traktor, praktisk husdyrstell m.m. Dette må deltakerne betale i tillegg. Mer informasjon om disse kursene ved kursstart.

Realkompetansevurdering

Realkompetanse er de kunnskaper, ferdigheter og holdninger du har tilegnet deg gjennom skole, arbeidsliv og livserfaring. En realkompetanse er en vurdering av din kompetanse opp mot læreplanen det søkes. Etter en realkompetansevurdering vil du få et kompetansebevis. Din realkompetanse kan gi deg muligheter for videregående opplæring på kortere tid enn ordinært. Et kompetansebevis kan også være nyttig ved jobbsøking. NAV kan i visse tilfeller dekke utgifter til realkompetansevurdering for voksne uten rett.

De som ønsker realkompetansevurdering og ikke har rett til voksenopplæring, må koste dette selv. Kostnadene er på ca 3500 kr. Realkompetansevurderingen bør skje innen 1. desember første skoleår. Realkompetansevurdering organiseres gjennom fylkeskommunen. Mer informasjon fås ved henvendelse til Utdanningsavdelingen i Agder Fylkeskommune .

Innhold i utdanninga

Voksenagronom utdanning går over to år, med Vg2 det første året og Vg3 det andre året. Kompetansemålene er identiske med mål i programfagene på Vg2 programområdet Landbruk og gartnernæring og programområdet Vg3 Landbruk i den ordinære landbruksutdanningen.

<u>Planen inneholder disse programfagene:</u>

- Produksjon og tjenesteyting Vg2
- Forvaltning og drift Vg2
- Prosjekt til fordypning Vg2
- Plante- og husdyrproduksjon Vg3
- Utmark og kulturlandskap Vg3
- Gårdsdrift Vg3
- Valgfrie programfag Vg3. Ved vår skole tilbys disse to fagene:
    - Økologisk landbruk 1
    - Traktor og maskiner

Timetall er ca 1/6 i forhold til timetallet i ordinære programområdene, totalt 1655 timer til sammen på 2 år.

Opplæringen består av samlinger, innleveringsoppgaver via nett og hjemmearbeid. Hvert år skal elevene ha samlinger på skolen med undervisning fredag og lørdag. Undervisningstiden er fra kl 9-17 hver dag. I tillegg vil enkelte andre dager som sauesanking, lammevakt og eksklusjoner inngå. Mellom samlingene jobber elevene med oppgaver som blir lagt ut på skolens kommunikasjonsplattform. Oppgavene leveres ut etter hver samling og må leveres inn før neste samling. Det avholdes noen hjemmeprøver via læringsplatform og noen prøver på samlingene i løpet av skoleåret.

Normalt vil kurset bli tilbudt fra august til juni, med eksamen i juni.

Kompetanse

Full kompetanse (yrkeskompetanse som agronom): Vitnemål for fagutdanning innen landbruk oppnås ved å fullføre studiet som vanlig elev eller ved å gå opp som privatist i alle fagområdene med karakter 2 eller bedre. I tillegg må kompetanse i fellesfag tilsvarende læreplanen for studieretninga dokumenteres.

Dokumentert delkompetanse: Kompetansebevis gitt som dokumentasjon på fullførte programfag, med karakter 2 eller bedre.

Generell studiekompetanse: Voksenagronom tar ikke sikte på å skaffe elevene generell studiekompetanse.

Kostnader

Kurset er gratis, men utgifter til bøker, personlig verneutstyr og eventuell realkompetansevurdering og korte praksiskurs tilkommer.

Læreplaner
Se link til læreplaner for de ulike fag. Der finnes informasjon om blant annet fagenes innhold og vurdering.

Fordeling av timer på programfag, over 2 år

	Programfag:	***Timer på samling***	***Stipulert hjemmearbeid***	***Totalt timetall***
Klasse 1 Vg2-nivå	***Orientering/dataopplæring***	4		
	Produksjon og tjenesteyting	56	224	280
	Forvaltning og drift	36	161	197
	Prosjekt til fordypning	48	205	253
Klasse 2 Vg3-nivå	Plante- og husdyrproduksjon	54	283	337
	Utmark og kulturlandskap	22	118	140
	Gårdsdrift	26	142	168
	Valgfritt programfag–Traktor og maskiner	22	118	140
	Valgfritt programfag–Økologisk landbruk 1	20	120	140
Sum timer		**288**	**1367**	**1655**

Hvis du har noen spørsmål, ta kontakt med:

Kjell Rune Haugland, tlf. 37 19 66 53/913 61 624
E-post: kontakt@tvedestrand.vgs.no

Særskilte regler om opplæring organisert for voksne

Utdrag fra **FOR 2006-06-23 nr 724: Forskrift til opplæringslova**

Kapittel 4 Individuell vurdering i grunnopplæring særskild organisert for vaksne

I. Generelle føresegner

§ 4-1. *Rett til vurdering*

Deltakarar i offentleg grunnskoleopplæring og offentleg vidaregåande opplæring særskilt organisert for vaksne etter opplæringslova kapittel 4A har rett til vurdering etter reglane i dette kapitlet. Retten til vurdering inneber både ein rett til undervegsvurdering og sluttvurdering og ein rett til dokumentasjon av opplæringa.

Kapitlet gjeld også for vaksne privatistar i grunnskolen, så langt det er fastsett i føresegnene her. For privatistar i vidaregåande opplæring gjeld kapittel 3.

Vaksne som er tatt inn til ordinær vidaregåande opplæring etter opplæringslova kapittel 3, skal ha vurdering etter kapittel 3.

Vaksne som er lærlingar eller lærekandidatar etter opplæringslova kapittel 4, skal ha vurdering etter kapittel 3.

Det skal vere kjent for deltakaren kva som er måla for opplæring og kva som blir vektlagt i vurderinga av hennar eller hans kompetanse.

Kommunen/fylkeskommunen som skoleeigar har ansvaret for at deltakaren sin rett til vurdering blir oppfylt, jf. opplæringslova § 13-10 første ledd.

§ 4-2. *Formålet med vurdering*

Formålet med vurdering i fag er å fremje læring undervegs og uttrykkje kompetansen til deltakaren undervegs og ved avslutninga av opplæringa i faget. Vurderinga skal gi god tilbakemelding og rettleiing til deltakaren.

Undervegsvurdering skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at deltakaren aukar kompetansen sin i fag.

Sluttvurderinga skal gi informasjon om kompetansen til deltakaren ved avslutninga av opplæringa i faget.

Undervegsvurdering og sluttvurdering skal sjåast i samanheng for å betre opplæring. Kunnskap om deltakarens utvikling i fag gjennom undervegsvurdering gir læraren grunnlag for å fastsetje standpunktkarakter i fag.

§ 4-3. *Grunnlaget for vurdering i fag*

Grunnlaget for vurdering i fag er dei samla kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket, jf. § 1-2 eller § 1-3.

I vurderinga i fag skal ikkje føresetnadene til den enkelte, fråvær eller andre forhold knytte til ordenen og åtferda til deltakaren trekkjast inn.

Deltakaren skal møte fram og delta aktivt i opplæringa slik at læraren får grunnlag til å vurdere deltakaren sin kompetanse i faget. Læraren skal leggje til rette for at han eller ho får eit tilstrekkeleg grunnlag for å vurdere kompetansen til deltakaren, slik at den retten deltakaren har etter § 4-1, blir oppfylt. Stort fråvær eller andre særlege grunnar kan føre til at læraren ikkje har tilstrekkeleg grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter.

Realkompetansen skal vurderast mot kompetansemåla i læreplanane i fag slik dei er fastsette i læreplanverket. Vurderinga skal vise om realkompetansen er likeverdig med kompetansen som er oppnådd gjennom grunnopplæringa.

0 Endra ved forskrift 27 juli 2011 nr. 805 (i kraft 4 aug 2011).

§ 4-4. *Karakterar i fag mv.*

Vurdering med karakterar skal givast med talkarakterar. Det skal brukast talkarakterar på ein skala frå 1 til 6. Berre heile talkarakterar skal brukast.

Dei enkelte karaktergradene har dette innhaldet:

a) Karakteren 6 uttrykkjer at deltakaren har framifrå kompetanse i faget.

b) Karakteren 5 uttrykkjer at deltakaren har mykje god kompetanse i faget.

c) Karakteren 4 uttrykkjer at deltakaren har god kompetanse i faget.

d) Karakteren 3 uttrykkjer at deltakaren har nokså god kompetanse i faget.

e) Karakteren 2 uttrykkjer at deltakaren har låg kompetanse i faget.

f) Karakteren 1 uttrykkjer at deltakaren har svært låg kompetanse i faget.

I vidaregåande opplæring svarer bestått til karakterane 2 til 6. Departementet kan i spesielle tilfelle bestemme ei anna grense for bestått i læreplanverket. Fag med karakteren 1 i standpunkt er bestått når eksamenskarakteren er 2 eller betre. Det gjeld ikkje dersom eksamenskarakteren er for ein tverrfagleg eksamen.

Det går fram av læreplanverket at det i enkelte fag skal brukast andre uttrykk enn talkarakterar. Dei andre uttrykka er

a) bestått/ikkje bestått: for å få karakteren bestått skal deltakaren ha vist tilfredsstillande kompetanse i faget

b) delteke/ikkje delteke.

Ved realkompetansevurdering skal vurderingsuttrykka godkjent og ikkje godkjent brukast.

§ 4-5. *Varsling*

Deltakaren skal varslast skriftleg dersom det er tvil om deltakaren kan få halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i eitt eller fleire fag fordi det ikkje er grunnlag for fastsetjing av karakter.

Varselet skal givast utan ugrunna opphald. Varselet skal gi deltakaren høve til å skaffe grunnlag for halvårsvurdering med karakter og standpunktkarakter.

§ 4-6. *Privatistar i grunnskolen*

Privatist er etter reglane i dette kapitlet ein som har meldt seg til eksamen i eitt eller fleire fag i grunnskolen utan å vere deltakar i dette faget eller desse faga. Ein deltakar er ein som er teken inn til opplæring særskilt organisert for vaksne, og som følgjer denne.

Privatistar går opp til eksamen i fag dei ønskjer å dokumentere kompetanse i. Eksamensforma for privatistar er fastsett i læreplanverket.

Det skal vere tilgjengeleg for privatistar kva som er måla for opplæringa og kva som blir lagt vekt på i vurderinga av hennar eller hans kompetanse.

II. Undervegsvurdering

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-7. *Undervegsvurdering*

Undervegsvurdering skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at deltakaren aukar kompetansen sin i fag, jf. § 4-2. Undervegsvurderinga skal gis løpande og systematisk og kan bli gitt både munnleg og skriftleg.

Undervegsvurderinga skal innehalde grunngitt informasjon om kompetansen til deltakaren og skal givast som meldingar med sikte på fagleg utvikling.

Deltakaren har minst ein gong kvart halvår rett til ein samtale med læraren om si utvikling i forhold til kompetansemåla i faga som ein del av undervegsvurderinga. Samtalen kan gjennomførast i samband med halvårsvurdering utan karakter etter § 4-9.

Læraren skal vurdere om deltakarar i grunnskoleopplæring særskilt organisert for vaksne har tilfredsstillande utbytte av opplæringa, jf. opplæringslova § 4A-2 og § 5-4.

Deltakarar i grunnskolen med individuell opplæringsplan skal både ha undervegsvurdering og rettleiing i samsvar med den opplæringsplanen som er utarbeidd for dei, jf. opplæringslova § 4A-2 og § 5-5 første ledd. Deltakare som er fritekne frå vurdering med karakter etter § 4-14 skal ha undervegsvurdering utan karakter på grunnlag av måla i den individuelle opplæringsplanen så langt planen avvik frå læreplanen for faget.

Deltakare som er fritekne for vurdering med karakter etter § 4-15 til § 4-17 skal ha undervegsvurdering utan karakter. Grunnlaget for vurdering er kompetansemåla i faget, jf. § 3-3.

§ 4-8. *Eigenvurdering*

Eigenvurderinga til deltakaren er ein del av undervegsvurderinga. Deltakaren skal delta aktivt i vurderinga av eige arbeid, eigen kompetanse og eiga fagleg utvikling, jf. opplæringslova § 4A-6, § 2-3 og § 3-4.

§ 4-9. *Halvårsvurdering i fag*

Halvårsvurderinga i fag er ein del av undervegsvurderinga og skal syne kompetansen til deltakaren i forhold til kompetansemåla i læreplanverket. Ho skal også gi rettleiing om korleis deltakaren kan auke kompetansen sin i faget.

Det skal bli gitt halvårsvurdering utan karakter gjennom heile grunnopplæringa.

Deltakaren skal få halvårsvurdering utan karakter og halvårsvurdering med karakter. Halvårsvurderinga med karakter skal gi uttrykk for den kompetansen deltakaren har nådd ut frå det som er forventa på tidspunktet for vurderinga.

I grunnskolen skal halvårsvurderinga gjennomførast midt i opplæringsperioden på dei ulike trinna og ved slutten av opplæringsåret for fag som ikkje blir avslutta, jf. læreplanverket.

I vidaregåande opplæring skal halvårsvurdering gjennomførast midt i opplæringsperioden på kvart årstrinn. I fellesfag, jf. § 4-35, skal deltakaren også ha halvårsvurdering med karakter på slutten av årstrinnet dersom faget ikkje blir avslutta, jf. læreplanverket.

Dersom opplæringa deltakaren mottek er organisert slik at den ikkje følgjer opplæringsåret, til dømes ved komprimerte løp, skal halvårsvurderinga gis midt i opplæringsperioden. Dersom opplæringa på det enkelte trinnet varar mindre enn eit semester, skal det ikkje gis halvårsvurdering.

Deltakarar som er fritekne frå vurdering med karakter etter § 4-14 til § 4-17 skal ha halvårsvurdering utan karakter. For deltakarar i grunnskolen med fritak frå vurdering med karakter etter § 4-14 skal halvårsvurderinga utan karakter givast på grunnlag av måla i den individuelle opplæringsplanen så langt denne avvik frå læreplanen for faget.

Skoleeigar har ansvaret for at faglæraren gjennomfører halvårsvurdering med og utan karakter. Dersom skoleeigaren er i tvil om reglane for halvårsvurdering er følgde, kan skoleeigar be om ny fagleg vurdering før halvårskarakterane blir fastsette.

§ 4-10. *Kravet til dokumentering av undervegsvurderinga*

Deltakarar skal kvart halvår få halvårsvurdering med karakter i fag dokumentert skriftleg.

Det skal kunne dokumenterast at undervegsvurdering er gitt, jf. § 4-7 til § 4-9.

III. Sluttvurdering

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-11. *Sluttvurdering i fag*

Sluttvurderinga skal gi informasjon om kompetansen til deltakaren ved avslutninga av opplæringa i fag i læreplanverket, jf. § 4-3.

Sluttvurderingar i grunnskolen er standpunktkarakterar og eksamenskarakterar.

Sluttvurderingar i vidaregåande opplæring er standpunktkarakterar, eksamenskarakterar og karakterar til fag-/sveineprøve og kompetanseprøve.

Sluttvurderingar er enkeltvedtak og kan påklagast etter reglane i kapittel 5.

Eksamen er særskilt regulert i § 4-18 til § 4-30.

Deltakarar i grunnskolen som har individuell opplæringsplan, skal vurderast etter dei samla kompetansemåla i læreplanen for faget, jf. § 4-3. Deltakarar i grunnskolen kan få fritak frå vurdering med karakter etter § 4-14. Dersom sluttvurdering ikkje er mogleg for ein deltakar i vidaregåande opplæring, skal deltakaren ha dokumentasjon ført i samsvar med § 4-36 og § 4-37.

§ 4-12. *Standpunktkarakterar i fag*

Standpunktkarakterar er karakterar som blir gitt ved avslutninga av opplæringa i fag, jf. læreplanverket og som skal førast på vitnemålet. Standpunktkarakter blir berre gitt i heile fag.

Standpunktkarakteren må baserast på eit breitt vurderingsgrunnlag som samla viser kompetansen deltakaren har i faget, jf. § 4-3. Deltakaren skal ha høve til å forbetre kompetansen sin i faget inntil standpunktkarakteren er fastsett. Deltakaren skal bli gjort kjend med kva det er lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakterar.

Standpunktkarakterar i fag med sentralt gitt eksamen skal fastsetjast seinast dagen før fellessensurmøtet.

Standpunktkarakterar i fag med lokalt gitt eksamen skal fastsetjast seinast dagen før gjennomføringa av den første lokalt gitte eksamenen på det aktuelle trinnet innanfor utdanningsprogrammet.

Skoleeigar har ansvaret for at faglærar set standpunktkarakter. Dersom skoleeigar er i tvil om reglane for fastsetjing av standpunktkarakter er følgde, kan skoleeigar krevje ei ny fagleg vurdering før karakterane blir fastsette og førte.

I dei tilfella der det ikkje er grunnlag for å setje standpunktkarakter, har skoleeigar ansvaret for at det blir fatta enkeltvedtak om at standpunktkarakter ikkje skal bli gitt. For at det skal kunne gjerast enkeltvedtak om å ikkje gi karakter, skal deltakaren vere varsla, jf. § 4-5.

§ 4-13. *Realkompetansevurdering*

Vurderinga av realkompetansen til den vaksne skal gjerast i forhold til kompetansemåla i læreplanen for fag i læreplanverket. Vurderinga skal vise at realkompetanse er likeverdig med kompetansen som er oppnådd gjennom grunnskoleopplæringa eller vidaregåande opplæring. Det er ikkje mogleg å få godkjend fag i Vg3 i yrkesfaglege utdanningsprogram gjennom ei vurdering av realkompetansen som sluttvurdering.

Vurderinga skal vere godkjend eller ikkje godkjend realkompetanse i heile eller delar av faget.

Kommunen har ansvaret for at vurderinga av realkompetanse i grunnskolen blir utført på forsvarleg grunnlag og utan ugrunna opphald.

Fylkeskommunen har ansvaret for at vurderinga av realkompetanse i vidaregåande opplæring blir utført på forsvarleg grunnlag og utan ugrunna opphald.

Realkompetansevurderinga er eit enkeltvedtak og kan påklagast til Fylkesmannen, jf. § 5-1.

Bruk av realkompetansevurdering til å avklare kva slags opplæring den vaksne har behov for er regulert i opplæringslova § 4A-3 og forskrift til opplæringslova § 6-27.

IV. Fritak frå vurdering

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-14. *Fritak frå vurdering med karakter for deltakarar med individuell opplæringsplan*

Når ein deltakar i grunnskolen får opplæring etter individuell opplæringsplan, kan deltakaren velje om han eller ho skal ha vurdering med eller utan karakter. I fag i grunnskolen der det blir gitt både skriftleg og munnleg karakter, kan deltakarar med individuell opplæringsplan i faget velje om ho eller han skal ha berre skriftleg eller munnleg karakter i faget. Dei som vel karakter i norsk skriftleg, kan velje karakter i den eine eller begge målformene. Valretten gjeld berre i fag som er omfatta av enkeltvedtaket om spesialundervisning. Skoleeigaren skal sørgje for at deltakaren i grunnskolen får nødvendig rettleiing om kva val av vurdering utan og med karakter inneber for deltakaren.

§ 4-15. *Fritak frå vurdering i skriftleg sidemål*

Deltakarar som har fått særskilt språkopplæring på 8., 9. eller 10. årstrinn i grunnskolen eller i Vg1, Vg2 eller Vg3, kan få fritak frå vurdering med karakter i skriftleg sidemål.

Når ein deltakar i grunnskolen har enkeltvedtak om spesialundervisning etter opplæringslova § 4A-2, avgjer deltakaren om han eller ho skal ha vurdering med karakter i skriftleg sidemål. Valretten gjeld berre dersom enkeltvedtaket om spesialundervisning omfattar skriftleg sidemål.

Deltakarar i heile grunnopplæringa og privatistar i vidaregåande opplæring har også rett til fritak frå vurdering i skriftleg sidemål dersom dei:

a) på grunn av sjukdom, skade eller dysfunksjon som er diagnostisert av ein sakkunnig, har problem med å greie begge målforma
b) ikkje har gjennomgått ungdomstrinnet i norsk grunnskole
c) fylte vilkåra for fritak frå opplæring eller vurdering i skriftleg sidemål i grunnskolen, men på grunn av dokumentert saksbehandlingsfeil likevel ikkje fekk fritak.

Skoleeigar skal stryke standpunktkarakter eller eksamenskarakter i skriftleg sidemål dersom en deltakar eller privatist som har fått innvilga fritak frå vurdering etter denne føresegna, likevel har fått vurdering i skriftleg sidemål.

§ 4-16. *Fritak frå vurdering i den praktiske delen av faget kroppsøving i vidaregåande opplæring*

Vaksne som følgjer eit opplæringstilbod som er organisert for dei, og er fritekne frå opplæring i den praktiske delen i faget kroppsøving, er også fritekne frå vurdering med karakter i den praktiske delen av faget kroppsøving. Det blir ikkje gitt fritak frå vurdering med karakter i den teoretiske delen av faget etter denne føresegna.

§ 4-17. *Fritak frå eksamen*

Deltakarar som er fritekne for vurdering med karakter i fag som blir avslutta med eksamen, skal ikkje delta i eksamen i faget.

I grunnskolen kan skoleeigaren etter søknad frå deltakaren frita deltakaren frå eksamen når det ligg føre tungtvegande grunnar.

V. Eksamen

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-18. *Generelle føresegner*

Eksamen skal vere i samsvar med læreplanverket. Deltakaren går opp til eksamen i heile faget.

Deltakarar i grunnskolen som følgjer opplæring særskilt organisert for vaksne, skal trekkjast ut til ein sentralt gitt skriftleg eksamen og ein lokalt gitt munnleg eksamen ved avslutninga av opplæringa. Til sentralt gitt skriftleg eksamen blir det trekt mellom norsk/samisk, engelsk og matematikk. Til lokalt gitt munnleg eksamen blir det trekt mellom norsk/samisk, engelsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og religion, livssyn og etikk (RLE). Deltakaren kan trekkjast ut i same faget til sentral gitt og lokalt gitt eksamen.

Privatistar i grunnskolen må gå opp til sentralt gitt skriftleg eksamen i norsk/samisk, engelsk og matematikk og lokalt gitt munnleg eksamen i norsk/samisk, engelsk og to av følgjande fag: naturfag, samfunnsfag, religion, livssyn og etikk (RLE) eller matematikk. Privatistar med samisk som fag kan melde seg til eksamen i dette faget til sentralt gitt skriftleg eksamen og lokalt gitt munnleg eksamen.

I vidaregåande opplæring fastsett læreplanen i det enkelte faget om og eventuelt når i opplæringsløpet det skal vere eksamen i faget. Det er òg fastsett i læreplanen for fag om deltakaren skal opp til eksamen i faget eller kan trekkjast ut, kva slags eksamensform som skal nyttast, og om eksamen skal vere lokalt gitt eller sentralt gitt. Departementet fastset kor mange eksamenar det skal vere på kvart årstrinn innanfor utdanningsprogramma eller programområda i vidaregåande opplæring.

Eksamen skal organiserast slik at deltakaren eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til deltakaren eller privatisten slik denne kjem fram på eksamen.

Fylkeskommunen har plikt til å informere deltakarar om kva for reglar som gjeld for ny eksamen, utsett eksamen og særskild eksamen.

Det er ikkje ny eksamen, utsett eksamen eller særskild eksamen i grunnskolen.

§ 4-19. *Melding av deltakarar til eksamen*

Skoleeigaren melder til eksamen alle deltakarar som tek del i opplæringa i fag som blir avslutta med eksamen. Utdanningsdirektoratet fastset meldingsfristar og korleis melding til eksamen skal gå føre seg.

Deltakarar i vidaregåande opplæring må sjølve melde seg til ny eksamen, utsett eksamen og særskild eksamen, jf. § 4-26 til § 4-28. Meldinga skjer til skoleeigaren.

§ 4-20. *Melding av privatistar til eksamen i grunnskolen*

Privatistar i grunnskolen har sjølve ansvaret for å melde seg til eksamen til den skolen eller den instansen som kommunen fastset. Utdanningsdirektoratet fastset meldingsfristar og korleis melding til eksamen skal gå føre seg. Skolen eller den instansen som kommunen peikar ut, avgjer om meldinga kan godkjennast.

Ein privatist kan ikkje melde seg til eksamen i det same faget fleire stader ved same eksamen.

Den som er deltakar i eit fag ved fristen for melding til privatisteksamen, kan ikkje melde seg som privatist i faget til denne eksamenen.

Privatistar må sjølv betale prøveavgifta i samsvar med fastsette satsar.

§ 4-21. *Sentralt gitt eksamen*

Ved sentralt gitt eksamen fastset Utdanningsdirektoratet korleis eksamenen i det enkelte faget skal organiserast, korleis eksamensoppgåva skal vere, datoen for den enkelte eksamenen, og korleis sensurordningane skal vere.

Kommunen har ansvaret for å trekkje fag og deltakarar til sentralt gitt eksamen i grunnskolen og for den praktiske gjennomføringa av eksamenen.

Fylkeskommunen har ansvaret for å trekkje fag og deltakarar til eksamen og for den praktiske gjennomføringa av eksamenen for deltakarar i vidaregåande opplæring.

Deltakaren skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølve eksamen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast med. Utdanningsdirektoratet fastset dato for melding om trekkfag.

Prøvesvara ved sentralt gitt eksamen skal vurderast av to eksterne sensorar. Dersom det er usemje, skal karakteren avgjerast av ein oppmann.

§ 4-22. *Lokalt gitt eksamen i grunnskolen*

Kommunen har ansvaret for gjennomføringa av alle lokale eksamenar. Faglæraren har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgåver.

Deltakaren skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølve eksamen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast med.

Eksamenen kan organiserast i to delar, der den første delen er ei førebuing og den andre delen er sjølve eksamen. Førebuingsdelen kan vere på inntil 2 dagar og skal normalt ikkje inngå i vurderingsgrunnlaget.

Ramma for eksamen på eksamensdagen skal vere munnleg eksamen på inntil 30 minutt per deltakarar.

Prøvesvara ved lokalt gitt eksamen skal vurderast av to sensorar. Éin av sensorane skal vere ekstern. Den andre sensoren kan vere faglæraren til deltakaren. Faglæraren har plikt til å delta i vurderinga som sensor. Dersom det er usemje om karakteren, avgjer den eksterne sensoren.

Ved eksamen som krev eksaminator, skal den eine sensoren vere eksaminator. Eksamineringa skal gi deltakarene høve til å syne kompetanse i så stor del av faget som mogleg. Dersom det er usemje om kva deltakaren skal prøvast i, er det den eksterne sensoren som avgjer.

I særlege tilfelle kan fylkesmannen, etter søknad frå kommunen, gi kommunen høve til å arrangere lokalt gitt eksamen for privatistar på andre tider av året enn ordinær eksamen. Kommunen har då ansvaret for å utarbeide eksamensoppgåver, den praktiske avviklinga av eksamen og sensuren.

Kommunen har plikt til å arrangere privatisteksamen for vaksne.

§ 4-23. *Lokalt gitt eksamen i vidaregåande opplæring*

Fylkeskommunen har ansvaret for gjennomføringa av alle lokalt gitte eksamenar. Faglæraren har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgåver.

Deltakarar skal få vite kva fag han eller ho skal prøvast i, 48 timar før sjølve eksamenen. Laurdagar, søndagar, høgtidsdagar og heilagdagar skal ikkje reknast med.

Eksamen kan organiserast i to delar, der den første delen er ei førebuing og den andre delen er sjølve eksamen. Førebuingsdelen kan vere på inntil 2 dagar og skal normalt ikkje inngå i vurderingsgrunnlaget.

Rammene for eksamen på eksamensdagen skal vere:

a) skriftleg eksamen – inntil 5 timar

b) munnleg eksamen – inntil 30 minutt per deltakarar eller privatist

c) munnleg-praktisk eksamen – inntil 45 minutt per deltakar eller privatist

d) praktisk eksamen – inntil 5 timar.

Prøvesvara ved lokalt gitt eksamen skal vurderast av to sensorar. Den eine sensoren skal vere ekstern. Den andre sensoren kan vere faglæraren til deltakaren. Faglæraren har plikt til å delta i vurderinga som sensor. Dersom det er usemje om karakteren, avgjer den eksterne sensoren. Som sensor ved lokalt gitt eksamen i programfag i yrkesfaglege utdanningsprogram kan det også oppnemnast ein fagarbeidar med praksis frå arbeidslivet.

Ved eksamen som krev eksaminator, skal den eine sensoren vere eksaminator. Eksamineringa skal gi deltakarane høve til å syne kompetanse i så stor del av faget som mogleg. Dersom det er usemje om kva deltakaren skal prøvast i, er det den eksterne sensoren som avgjer.

§ 4-24. *Hjelpemiddel til eksamen*

Eksamen kan organiserast med eller utan hjelpemiddel. Utdanningsdirektoratet fastset kva for hjelpemiddel som er tillatne i kvart fag ved sentralt gitt eksamen.

Ved lokalt gitt eksamen bestemmer skoleeigaren kva hjelpemiddel som skal tillatast. Dei tillatne hjelpemidla må ikkje svekkje grunnlaget for å vurdere kompetansen til deltakaren eller privatisten.

§ 4-25. *Særskild tilrettelegging av eksamen*

Deltakarar og privatistar med behov for særskild tilrettelegging skal kunne få lagt forholda til rette slik at dei kan få vist kompetansen sin ut frå kompetansemåla i fag i læreplanverket. Tiltaka må vere tilpassa behova til deltakaren og privatisten så langt råd er.

Tiltaka må ikkje føre til at ein deltakar eller privatist får fordelar framfor andre som ikkje får tilrettelegging ved eksamen. Tilrettelegginga må heller ikkje vere så omfattande at deltakaren eller privatisten ikkje blir prøvd i kompetansemåla i fag i læreplanverket. Der det i kompetansemåla er kravd skriftlege, munnlege eller praktiske ferdigheiter, er det ikkje høve til å leggje til rette eksamen slik at desse ferdigheitene ikkje blir prøvde, når slik prøving er fastsett i eksamensforma for faget.

Skoleeigar avgjer etter søknad kva for ordningar som skal nyttast for deltakarar. Avgjerda til skoleeigar er eit enkeltvedtak som kan påklagast til fylkesmannen. Skoleeigar kan krevje uttale frå ein sakkunnig instans. Særskild tilrettelegging av eksamen krev ikkje vedtak om spesialundervisning.

Privatistar i grunnskolen må leggje fram ein sakkunnig uttale. Skoleeigar avgjer kva slags ordningar for tilrettelegging som skal nyttast. Avgjerda til skoleeigar er eit enkeltvedtak som kan påklagast til fylkesmannen.

§ 4-26. *Særskild eksamen for deltakarar i vidaregåande opplæring*

Ein deltakar som får karakteren 1 i standpunktkarakter i eit fag, har rett til særskild eksamen i faget dersom han eller ho ikkje er trekt ut til eksamen i faget. Det gjeld òg for fag der det ikkje blir halde eksamen ordinært.

Særskild eksamen blir normalt halden samtidig med utsett og ny eksamen.

§ 4-27. *Ny eksamen for deltakarar i vidaregåande opplæring*

Ein deltakarar som får karakteren 1 ved ordinær eksamen, har rett til ny eksamen i faget ved første etterfølgjande eksamen. Deltakaren beheld standpunktkarakter i faget.

Dersom deltakaren ikkje går opp til første etterfølgjande eksamen, må han eller ho ta faget som privatist, og standpunktvurderinga i faget fell bort.

§ 4-28. *Utsett eksamen for deltakarar i vidaregåande opplæring*

Ein deltakarar som har dokumentert fråvær ved ordinær eksamen eller har dokumentert fråvær ved særskild eksamen eller ny eksamen, har rett til å framstille seg til første etterfølgjande eksamen. Deltakaren beheld standpunktkarakter i faget.

Dersom deltakaren ikkje går opp til første etterfølgjande eksamen, må han eller ho ta faget som privatist, og eventuell standpunktvurdering i faget fell bort.

Fråvær frå eksamen blir rekna som dokumentert når deltakaren er hindra frå å møte til eksamen, hindringa er uføreseieleg og han eller ho elles ikkje kan lastast for hindringa. Deltakaren må leggje fram dokumentasjon på dette.

Dersom ein deltakar har rett til utsett eksamen i trekkfag, skal trekkinga av fag gjerast på ny.

§ 4-29. *Bortvising frå eksamen*

Deltakarar og privatistar skal ikkje hindre eller forstyrre gjennomføringa av eksamen. Dersom åtferda til ein deltakar eller privatist er i strid med denne føresegna, kan deltakaren eller privatisten, etter å ha blitt åtvara, visast bort. Bortvising skal avgjerast av skoleeigar og er eit enkeltvedtak som kan påklagast til fylkesmannen. Deltakaren eller privatisten skal ha høve til å uttale seg munnleg for skoleeigar før skoleeigar eventuelt gjer enkeltvedtak om bortvising.

Dersom ein deltakar i vidaregåande opplæring eller ein privatist får medhald i klagen, har han eller ho rett til ny eksamen ved første etterfølgjande eksamen.

§ 4-30. *Annullering av eksamen*

Dersom det er gjort formelle feil ved avviklinga av eksamen, eller dersom eksamen av anna årsak ikkje er avvikla i samsvar med føresegnene, kan Utdanningsdirektoratet annullere eksamen.

Dersom ein deltakar har vore oppe til eksamen i eit fag der han eller ho ikkje får standpunktkarakter, blir eksamenen annullert.

Deltakarar i vidaregåande opplæring som har fått eksamenen sin annullert av Utdanningsdirektoratet, har rett til å gå opp til ny eksamen ved første etterfølgjande eksamen. Utdanningsdirektoratet kan òg gi dispensasjon frå krava til vitnemål i § 4-34 dersom omsynet til deltakaren tilseier det.

Eksamen i eit fag kan annullerast dersom deltakaren eller privatisten har fuska eller forsøkt å fuske ved eksamen. Dette gjeld også dersom det er sensorane som oppdagar fusk eller forsøk på fusk. Spørsmålet om annullering av eksamen i faget skal avgjerast av skoleeigar. Deltakaren eller privatisten har likevel rett til å fullføre eksamen på eksamensdagen. Enkeltvedtak om annullering av eksamen kan påklagast til fylkesmannen. Deltakaren eller privatisten skal ha høve til å uttale seg munnleg for skoleeigar før skoleeigar eventuelt gjer enkeltvedtak om annullering.

For deltakarar som får eksamen annullert på grunn av fusk eller forsøk på fusk, fell standpunktkarakteren bort.

Dersom eksamen blir annullert på grunn av fusk eller forsøk på fusk, kan kandidaten gå opp til eksamen i faget som privatist, tidlegast eitt år etter den annullerte eksamenen.

VI. Dokumentasjon

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-31. *Rett til dokumentasjon*

Alle som har fullført grunnopplæringa, har rett til å få opplæringa dokumentert. Godkjend realkompetanse er likeverdig med bestått og skal dokumenterast. Deltakarar som har gått gjennom delar av opplæringa, har krav på å få denne dokumentert.

Utdanningsdirektoratet fastset dei formulara som skal nyttast.

Privatistar som har vore oppe til eksamen i grunnskolen, har rett til å få dette dokumentert.

Deltakarar i vidaregåande opplæring som oppnår ny(e) karakter(ar) i fag eller tek nye fag, har rett til ny dokumentasjon.

Dersom dokumentasjonen går tapt, skal det skrivast ut ny dokumentasjon som er så identisk som råd er, men dokumentasjonen skal ikkje tilbakedaterast.

§ 4-32. *Forsvarleg system for føring av karakterar*

Skoleeigaren skal ha eit forsvarleg system for føring av karakterar, jf. opplæringslova § 13-10 første ledd.

Halvårsvurdering med karakterar, standpunktkarakterar og eksamenskarakterar skal førast inn i systemet som skoleeigar bruker. Karakterane er fastsette når karakterane er førte inn.

Halvårsvurdering med karakter kan ikkje endrast etter at dei er gitt. Standpunktkarakterar og eksamenskarakterar kan endrast etter klage. Føringsfeil skal rettast og attesterast av skoleeigar.

Særskilt om retten til dokumentasjon av grunnskoleopplæringa

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-33. *Vitnemål i grunnskolen*

Alle deltakarar skal ha vitnemål når dei fullfører grunnskoleopplæringa. Vitnemålet til deltakaren skal innehalde standpunktkarakterar og eksamenskarakterar. Kravet til vitnemål er sluttvurdering i faga norsk, engelsk og matematikk og to av faga:

- matematikk munnleg

- naturfag
- samfunnsfag
- religion, livssyn og etikk (RLE).

Deltakarar som har teiknspråk eller samisk som førstspråk, kan få standpunktkarakterar i dette faget ført på vitnemålet i tillegg eller staden for norsk.

Deltakarar med samisk i fagkrinsen skal ha vitnemål med norsk og samisk tekst.

Deltakarar i grunnskolen som har hatt individuell opplæringsplan, skal få dette ført på vitnemålet dersom deltakaren ønskjer det.

Kommunen har ansvaret for å skrive ut vitnemål for deltakarar og privatistar i grunnskolen.

Særskilt om retten til dokumentasjon av vidaregåande opplæring

0 Heile kapittel 4 endra ved forskrift 1 juli 2009 nr. 964 (i kraft 1 aug 2009).

§ 4-34. *Vitnemål i vidaregåande opplæring*

Vitnemål blir gitt som dokumentasjon for bestått opplæringsløp som gir studie- eller yrkeskompetanse. Deltakarar som har samisk i fagkrinsen, skal ha vitnemål med norsk og samisk tekst.

For å få vitnemål, må alle fag og eksamenar som skal stå på vitnemålet i samsvar med læreplanverket, vere bestått, med mindre det kan gjerast unntak frå dette kravet med heimel i § 1-11 til § 1-13, § 4-14 til § 4-16, § 4-35 og § 23-1.

Vitnemål for deltakarar skal skrivast ut av fylkeskommunen der deltakaren fullfører og består opplæringa. Nytt vitnemål skal skrivast ut av den skoleeigaren som skreiv ut det opphavlege vitnemålet.

§ 4-35. *Unntak for deltakarar frå vilkåra for å få vitnemål i yrkesfaglege utdanningsprogram*

Deltakarar i yrkesfaglege utdanningsprogram som har følgt opplæringa, men ikkje bestått i inntil to av fellesfaga som inngår i fag- og timefordelinga for opplæringa, kan likevel i særskilde tilfelle få utferda vitnemål som gir yrkeskompetanse, men ikkje vitnemål som gir generell studiekompetanse. Samtykke til slikt unntak kan bli gitt etter søknad når deltakaren:

a) har vore friteken for vurdering med karakter i faget/faga i grunnskolen
b) har vore friteken for vurdering med karakter i faget/faga i den vidaregåande skolen
c) har spesifikke lærevanskar, t.d. store lese- og skrivevanskar eller store matematikkvanskar. Slike vanskar kan også vurderast etter at standpunktkarakteren er sett eller eksamenen har vore gjennomført.

I dei yrkesfaga der det er knytt offentleg nasjonal eller internasjonal sertifisering til eit utferda vitnemål, kan det ikkje gjerast unntak i strid med slike sertifiseringsføresegner.

Før søknader om unntak kan bli behandla, skal det liggje føre dokumentasjon som viser at vilkåra er oppfylte. Dokumentasjonen må vere av nyare dato. Før søknader om unntak etter første ledd bokstav c bli behandla, skal det liggje føre ei sakkunnig vurdering. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørgje for å få utarbeidd slik vurdering.

Skoleeigaren avgjer søknad om unntak i samsvar med vilkåra. Deltakaren kan ikkje få førehandstilsegn om unntak etter denne paragrafen.

§ 4-36. *Kompetansebevis*

Kompetansebevis blir skrive ut som dokumentasjon for vidaregåande opplæring i dei tilfella der vilkåra for å få vitnemål ikkje er oppfylte. Godkjend realkompetanse skal førast på kompetansebeviset.

Kompetansebeviset skal vise kva for standpunkt- og eksamenskarakterar som er oppnådde, og godkjend realkompetanse. Kompetansebevis blir også skrive ut som dokumentasjon på gjennomgått opplæring i dei tilfella der deltakaren berre har fått opplæring i delar av eit fag.

I fellesfag der det ikkje skal setjast standpunktkarakter på lågare nivå, jf. læreplanverket, skal halvårsvurderinga med karakter som deltakaren får ved avslutning av opplæringsåret, førast på kompetansebeviset. Dette gjeld dersom deltakaren ikkje fullfører faget på nivået der læreplanverket fastset at standpunktkarakter skal givast. Det skal då førast ein merknad om at karakteren som førast er halvårsvurdering med karakter.

Fylkeskommunen er ansvarleg for å skrive ut kompetansebevis for deltakarar. Etter at fylkeskommunen har realkompetansevurdert ein vaksen, skal det skrivast ut kompetansebevis.

§ 4-37. *Føring av karakterar i fag på vitnemål og kompetansebevis*

For deltakarar skal berre standpunktkarakterar, eksamenskarakterar og godkjend realkompetanse førast på vitnemålet. Det er fastsett i læreplanverket når standpunktkarakterar skal fastsetjast. Halvårsvurdering med karakter skal ikkje førast på vitnemålet. Dersom heile faget er godkjend gjennom realkompetansevurderinga, er dette likeverdig med bestått i faget.

I dei programfaga som har fleire nivå, skal alle standpunktkarakterar som er oppnådde på kvart nivå, førast på dokumentasjonen.

For deltakarar som får fritak frå vurdering, jf. § 4-15, men ikkje fritak frå opplæring i skriftleg sidemål, skal det for skriftleg sidemål stå « Delteke » på vitnemålet eller kompetansebeviset, ikkje talkarakter. For privatistar skal det stå « Friteken ».

Det er mogleg å få ført på karakterar i fag som går utover minstekravet til studie- og yrkeskompetanse.

På kompetansebeviset skal berre kompetansen den vaksne har fått godkjend gjennom realkompetansevurderinga førast. Det den vaksne eventuelt ikkje får godkjend i ei realkompetansevurdering, skal ikkje førast på kompetansebeviset. Kompetansebeviset skal førast på fagnivå, dersom den vaksne har fått godkjend berre delar av eit fag, skal det førast merknad om dette. Kva for kompetansemål som er godkjende, skal gå fram av eit vedlegg til kompetansebeviset.